

LEIÐARVÍSIR ÍSALP:

ANNAR ÞÁTTUR - HEKLA OG LANGJÖKULL

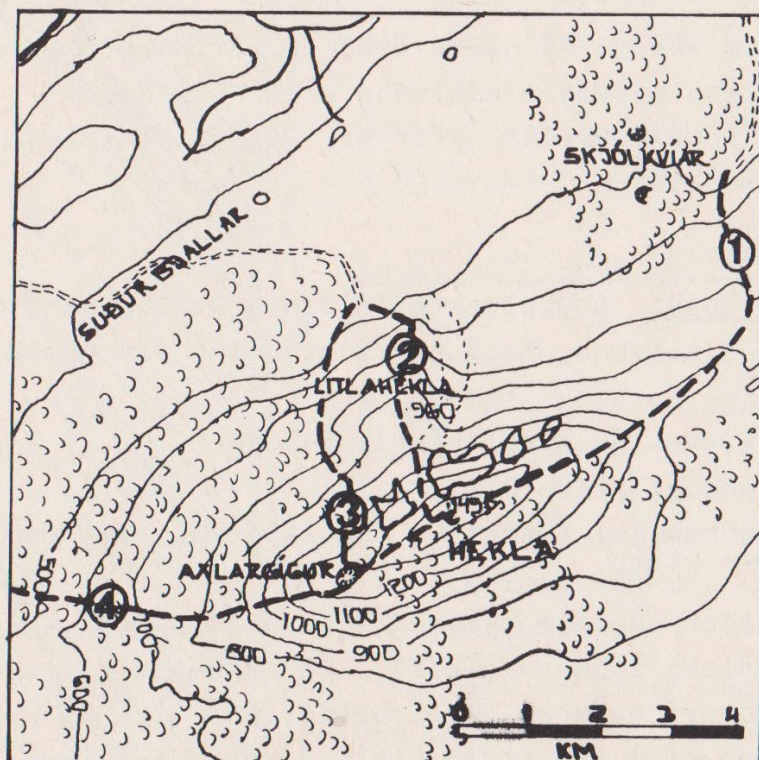
HEKLA:

Yfirlit:

Hekla hefur frá fornu fari verið frægasta fjall Íslands og jafnframt eitt frægasta eldfjall í Evrópu. Frægð sína hefur Hekla fengið af stórkostlegum eldgosum, sem komið hafa nær því á hverri öld frá landnámi Íslands. Fyrsta stórgosið, sem sögur fara af, var árið 1104, síðasta gos úr Heklu sjálfri hófst vorið 1947. Auk þess gaus á nokkrum stöðum í hlíðum Heklu og við rætur hennar vorið 1970.

Hæð Heklu yfir sjó er 1491 m. Fjallið gnæfir hátt yfir allt næsta umhverfi sitt, og í góðu skyggni er afar víðsýnt frá tindinum.

Hekla er hryggur með stefnu NA-SV, líkt og flestar jarðsprungur um miðbik Suðurlands. Í norðvesturhlíð fjallsins er nokkur jökull. Helstu kennileiti á Heklu og við hana eru:

Hekla - yfirlitskort

Toppgígur, gígskál éfst á fjallinu, hæsti tindur Heklu, er á norðurbarmi gígsins. Verulegur jarðhiti er í kringum Toppgíg, ekki síst suðvestan hans.

Axlargígur, gígskál á suðvesturöxl fjallsins. Þar í kring er mikill jarðhiti, m.a. brennistenshitur með viðeigandi fnyk.

Litla-Hekla, öxl sem gengur norðvestur úr meginfjallinu, 960 m á hæð. Ekið hefur verið á jeppum þar upp, en ekki er það greiðfært.

Skjólkvíar, landsvæði við norðurrætur Heklu, þar eru m.a. eldstöðvar og úfið hraun frá 1970.

Segja má að Hekla sé auðveld uppgöngu frá öllum hliðum, þ.e. óvída eru hamrar eða torfærur í hliðunum. Hins vegar er langoftast gengið á fjallið að norðan og vestan, á þeim slóðum verður komist næst því á bíl. Ekki er að jafnaði bílfært nærri Heklu fyrr en komið er fram á sumar, t.d. seinni hluta júní.

Besta kort af Heklu og nágrenni, sem fáanlegt er nú, er "Atlasblað" No 57, kvarði 1:100.000, frá Landmælingum Íslands. Einnig má nefna "Aðalkort" No 6, 1:250:000, frá sama útgefanda.

Af bókum um svæðið má nefna árbók F.Í. 1945, sem þó er nú að nokkru úrelt vegna breyttra aðstæðna eftir gosið 1947. Einnig má nefna bókina "Eldur í Heklu" eftir dr. Sigurð Þórarinsson, sem fjallar um gosið 1947.

Einstakar leiðir:

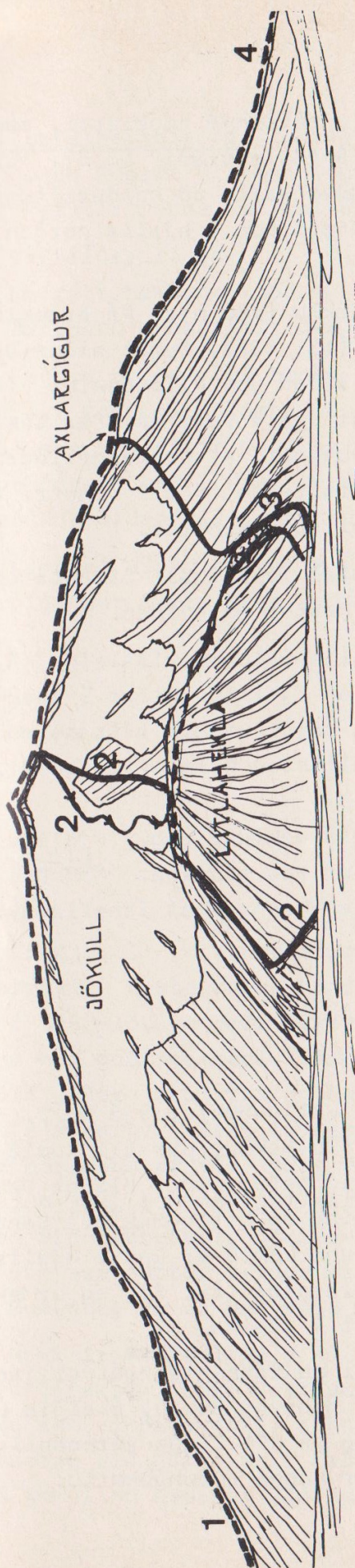
No 1: Skjólkvíaleið: Auðveldasta leiðin á Heklu, gengið er suðvestur háhrygg fjallsins, farið upp á hrygginn við norðaustur-rætur Heklu.

Lofthlína (innst úr Skjólkvíum): 8-9 km

Lóðrétt hækkun: 1100 m

Áætlaður göngutími (innst úr Skjólkvíum í sæmilegu göngu færi): 3-4 klst.

Ekið er út af veginum upp með Þjórsá að austan, gegnt Búrfelli, inn á Landmannaleið (Dómadalsleið). Þá er beygt til suðurs út af Landmannaleið nærri hnúknum Skjaldbreið (387 m). Er þar ekið eftir söndum, og getur verið erfitt að hitta á rétta leið upp í Skjólkvíar, austan hraunsins frá 1970. Sumarfært er á fólksbíl upp Landmannaleið, en hæpið að fara upp í Skjólkvíar nema á fjórhjóladrifsbíl.

Þegar komið er inn í Skjólkvíar, er gengið upp að norðurenda Heklu-hryggjarins. Er þar fyrst gengið upp með Skjólkvíahrauninu, hraunið á hægri hönd. Þá er gengið til SA, upp í slakka sem er SV undir hnúkunum Rauðkemingum. Eftir það er gengið til SV upp Heklu-hrygginn, fyrst upp á lágan hrygg (940 m, sjá "Atlasblað" No 57) og síðan upp hraun og hjarnbrekkur upp í Heklugjána, gossprungu í NA-öxl fjallsins.

Há hryggur fjallsins er næsta flatur norðaustan til, gengið er suðvestur hrygginn þar sem hæst ber, og sér þá brátt til Toppgígs. Hér má stundum finna íshella og aðrar jarðhitamyndanir í snjónum í 1200-1300 m hæð, en ekki er þó teljandi jökull né aðrar hættur á gönguleiðinni.

Fast austan Toppgígs er lítill gígur, sem gengið er framhjá. Er þá komið upp á barm Toppgígs, og er stutt, en víða bratt, eftir gígrindanum upp á hátindinn á norðurbarmi gígsins.

No 2: Litlu-Hekluleið: Stutt, en brött leið upp Heklu norðvestan frá, gengið yfir Litlu-Heklu. Ísöxi og mannbroddar eru að jafnaði nauðsynleg. Jöklalína getur einnig verið til þæginda. Skemmtileg fjalla-(Alpa)skíðaleið, sjá síðar.

Loftlína: 3 km

Lóðrétt hækkun: Ca. 85 m

Áætlaður göngutími: 2-3 klst

Ekið er út af veginum, sem liggur upp úr Landssveit (með Þjórsá að austan) ca. 3 km ofan við Galtalæk. Þar er ekið austur yfir Ytri-Rangá og fyrst suður á bóginn áleiðis niður á Rangárvelli, en

Hekla - frá norðaustri

fljótlega er beygt út af til vinstri, rétt hjá túnbletti, sem merktur er sem eyðibýli (Næfurholt) á "Atlasblaði" No 57. Eftir það er jeppaslóð, ógreiðfær, yfir Suðurbjalla að norðurrótum Litlu-Heklu. Þar er yfirleitt jeppafært upp á hjalla norðan í Litlu-Heklu, í 600-700 m hæð.

Frá bíl er gengið upp á Litlu-Heklu (960 m). Þá er tekin stefna rétt hægra megin við Toppgíg (til SSA), fyrst niður af Litlu-Heklu yfir smávegis slakka og síðan upp hlíð Heklu, víða allbratt. Framan af má fylgja rindum upp á við, en ofar taka við jökulfannir, sem eru þó lítt sprungnar, ef framangreindri stefnu er fylgt. Varast ber hér að leita um of til vinstri á uppleiðinni, þar er brattara og meiri sprunguhætta.

Komið er upp á brúnina rétt vestan Toppgígs. Síðasta spöl-innir stafnt beint á gígnn, sem er hæstur að norðan.

Litlu-Hekluleiðin er hentug fjalla-(Alpa-)skíðaleið. Á niðurleiðinni má hér renna sér ofan af fjallinu niður í slakkann ofan við Litlu-Heklu. Þaðan má ænna sér niður gil rétt vestan Litlu-Heklu, eru þar jafnan fannir eitthvað fram eftir sumri.

No 3: Axlargígsleið: Fjölfarin leið á Heklu í dag. Fjölbreytileg, m.a. eru íshellar og brennisteinshitur við slóðina. Mannbroddar og ísöxi æskileg, einnig jöklalína, ef kanna skal íshella-myndanir vestan Toppgígs.

Lofthlína: Ca. 5 km

Lóðrétt hækkun: Ca. 1100 m

Áætlaður göngutími: Ca. 4 klst.

Jeppafært er (sumarfært) upp að Litlu-Heklu, sjá No 2. Gengið er svo suðvestur með rótum Litlu-Heklu, þar til komið er að hraunstraumi (frá 1845), sem fallið hefur niður hlíðar Heklu. Er slakki eða gil milli hraunstraumsins og Litlu-Heklu. Gengið er upp hraunið hægra megin gilsins, uns komið er upp á hjalla (í ca. 900 m hæð). Héðan sér til Axlargígs (til S), og er tekin stefna skáhallt upp snjóbrekkur, beint á gígnn.

Við Axlargíg er víða mikill hiti og brennisteinsútfellingar. Þaðan er gengið til ANA, austanvert í háhrygg Heklu, áleiðis upp að Toppgíg. Stutt suðvestan við Toppgíg má oft finna sérkennilega íshella. Gæta ber þar fyllstu varúðar vegna sprunguhættu.

No 4: Næfurholtsleið: Gamalþekkt leið suðvestan á Heklu. Þessa leið gengu Eggert Ólafsson og Bjarni Pálsson á Heklu þann 20. júní 1750, fyrstir manna, að talið er. Löng leið, lítt farin eftir 1947.

Lofthlína: 13 km

Lóðrétt hækkun: 1360 m

Áætlaður göngutími: 6-8 klst-

Gengið er upp frá bænum í Næfurholti, stefnt norðanvert við Rauðöldur (481 m). Komið er í hraun strax neðan Rauðalda, en brölt um hraun eftir það upp norðanvert í Höskuldsbjalla, allt fremur ógreiðfært. Fram að gosinu 1947 var jafnan farið á hestum upp að Höskuldsbjalla, en hestagatan fór undir hraun í gosinu.

Upp frá Höskuldsbjalla er stefnt upp aflíðandi brekkur að Axlargíg, þar fyrir ofan, sjá leið No 3.

Helgi Benediktsson

Sighvatur Blöndahl

Ingvar Teitsson

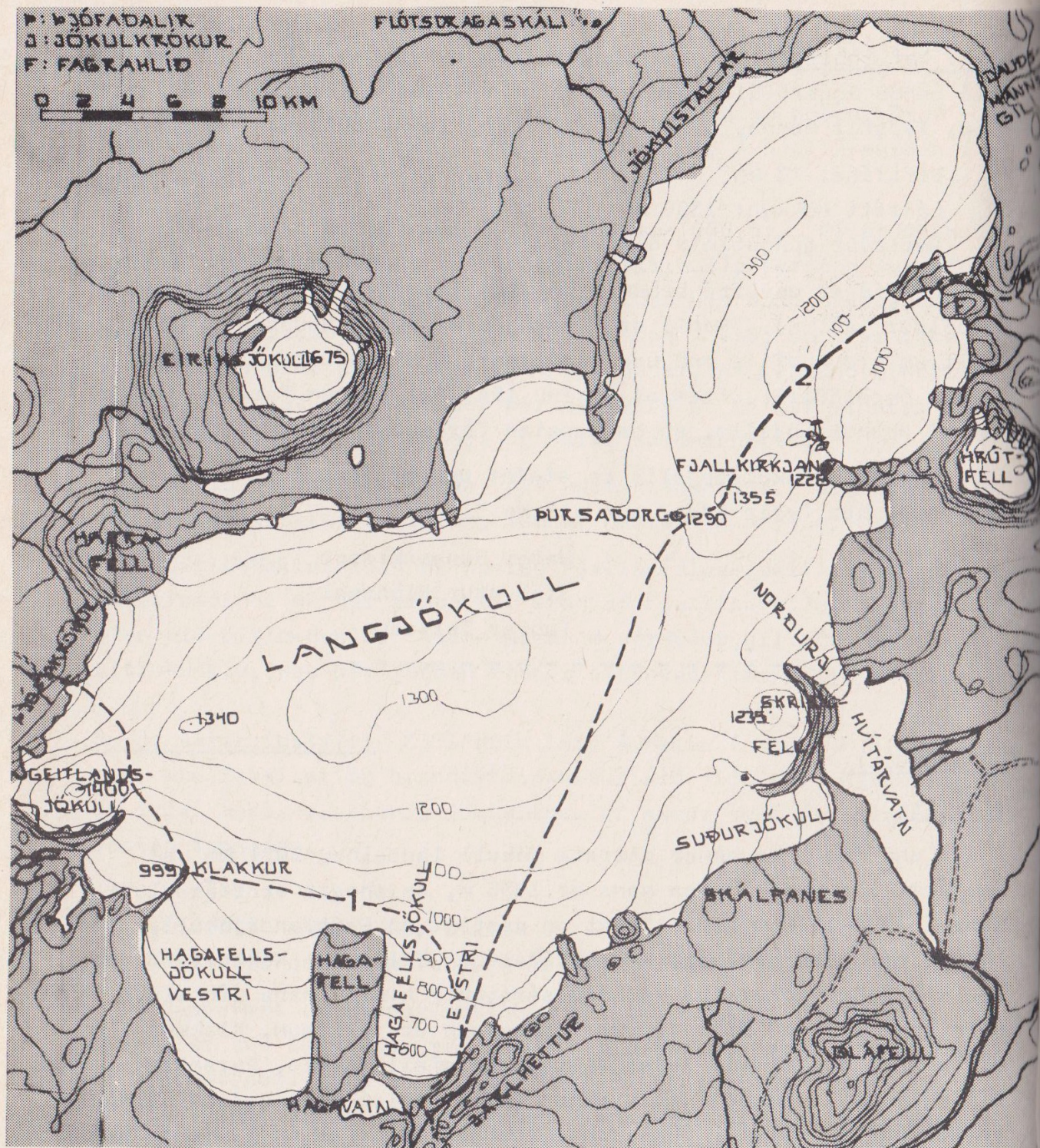
- - - - -

LANGJÖKULL:

Yfirlit:

Langjökull er annar stærsti jökull landsins, 1021 km² að flatarmáli. Hæsta bunga hans er 1355 m, en annars er stór hluti hans í 1200-1300 m hæð. Syðst og vestast er Geitlandsjökull, 1400 m hár móbergsstapi, sem er áfastur jöklinum. Nokkrir tindar eru við jaðar jökulsins og hafa sérstakir hlutar hans sín eigin nöfn (sjá kort). Þrír tindar standa upp úr jöklinum, Klakkur 999 m hár, sem er við jaðar Vestari Hagafellsjökuls, Þursaborg á miðjum jöklinum og Fjallkirkjan ásamt fleiri nærliggjandi tindum vestan við Hrútafell. Jöklarannsóknafélagið hefur nú 12 manna skála í smíðum sem settur verður niður austan undir Fjallkirkjunni á vori komanda, og er hæð þess staðar um 1200 m.y.s.

Nokkrir ~~vegir~~ liggja að jöklinum. Af Kaldbaksvegi má aka inn í Þjófakrók undir Geitlandsjökli, um brú á Geitá. Af Kjalvegi má aka inn að Hagavatni, sunnan undir jöklinum og inn í Þjófadali norðaustan við jökulinn. Frá öllum þessum stöðum er greiðfært upp á jökulinn nema úr Þjófadölum í Jökulkrók, þar getur Fúlakvísl

Langjökull - yfirlitskort

orðið farartálmi á sumrin. Varast skal sprungur austan undir Norðurjöklinum og norðan við Geitlandsjökul seinni hluta sumars. Greiðfært er víða á Langjökul því brattir skriðjökla eru fáir. Af greiðfærari leiðum má nefna af Skálpanesi við Bláfellsháls, og upp Norðurhvelið vestan við Hveravelli, þ.e. upp með Dauðsmannsgili.

Fjórir skálar eru í gænn við jökulinn, þrír í eign ferðafélags Íslands. Einn er í Þjófadölum, annar við Hvítárvatn og sú þriðji við Hagavatn. Einnig er nýr skáli við Jökulstalla norðvestan við jökulinn. Eru skálarnir við Hagavatn og í Þjófadölum hentugastir sem gististaðir þegar lagt er á jökulinn eða sem áfangastaðir.

Við Hagavatn. Þegar gengið er á Langjökul hjá Hagavatni er farið með vatninu og upp skaflinn á miðri mynd. Þar er yfirleitt sprungulaust.

Skíðaganga á Langjökul er heppilegasti ferðamátinn, en jökullinn er einnig mjög gæiðfær snjóbílum og vélsleðum, því hann er tiltölulega sléttur. Ef aðeins á að ganga yfir jökulinn þá er fyrrihluti sumars (frá maí fram í júlí) besti tíminn. Vegir að honum eru lokaðir vegna vetrarsnjóa á vorin og seinni hluta sumars opnast sprungur og í neðri hluta jökulsins bráðnar vetrarsnjórinn snemma og eftir verður ís. Hins vegar má fara yfir jökulinn sem þátt í lengri ferð á veturna eða vorin.

Nauðsynlegur útbúnaður, auk hlýrra skjólklaða, er jöklavaður, ein ísöxi og eitt par af mannbroddum á hópinn. Ef gengið er í

Á Hagafellsjökli vestri. Geitlandsjökull í baksýn. Langjökull er vel fallinn til skíðagöngu á vorin og snemma á sumrin, og eftir að skáli Jöklarannsóknafélagsins hefur verið reistur við Fjallkirkjuna verður mjög bætt úr öllum aðstæðum til slíkra ferðalaga.

línu á skíðum er best að ganga í einfaldri röð og hafa línuna strekkt. Ekki er alltaf nauðsynlegt að vera í línu þegar gengið er á skíðum því þau fljóta vel yfir minni sprungur. Ef farið er seinni hluta sumars er betra að vera saman í línu, en á vorin er það tæpast nauðsynlegt. Aðstæður verður alltaf að meta hverju sinni. Enginn ætti að leggja á jökulinn nema kunna að fara með áttavita af fullkomnu öryggi. Kennileiti eru fá á jöklinum og ef skyggni er lélegt (sbr. þoka eða skafrenningur) er áttavitinn manns hægri hönd sem lýgur aldrei og ávallt á að treysta. Annað hjálpartæki má ægja að sé ómissandi. Það er hæðarmælirinn. Sé hann notaður ásamt áttavita er hægt að staðsetja sig með nokkurri nákvæmni. Ferðir yfir jökulinn eru yfirleitt meira en dagsferðir. Því er nauðsynlegt að hafa jöklatjald sem þolir mikinn vind og allan útileguútbúnað til næturgistingar, því skjól laust er á jöklinum (sbr. Lið IIb í útbúnaðarlista Ferðanefndar).

Bestu kort af Langjökli eru Atlasblöð No. 45 og 46, kvarði 1:100.000 frá Landmælingum Íslands. Einnig má styðjast við Atlaskort No 5, 1.250.000 frá sama útgefanda.

Fátt hefur verið ritað um Langjökul og er hann lítt kannaður af fræðimönnum, en Árbók Ferðafélagsins fyrir árið 1980 mun fjalla um Langjökul og leiðir umhverfis hann.

Skíðagönguleiðir:

Skíðagöngumaðurinn er óbundinn ákveðnum leiðum, enda engar brautir og um fáfarnar slóðir að ræða. Einnig verður að taka tillit til færis á jöklinum þ.e.a.s. sprungur eru oft í þöri hans á sumrin og ís sem myndast á yfirborði hans seinni hluta sumars. Hér skal tveimur leiðum lýst, en fleiri eru mögulegar.

1. Hagavatn - Þjófakrókur:

Vegalengd - Um 25 km á jökli. Um 5 km frá Hagavatnsskála að jökulrönd og 2 km frá jökulrönd að bílaslóð í Þjófakrók.

Hæðarmunur - Hagavatn er í 443 m. Geitlandsjökulskarð hæsti punktur leiðarinnar er í um 1125 m hæð og Þjófakrókur í um 600 m.

Áætlaður göngutími - 8 - 15 klst, en er misjafnt eftir færi.

Frá Hagavatnsskálanum er gengið upp að Nýjafossi (sést frá skálanum) og þaðan að Hagavatni. Gengið er austan við vatnið að jökulrönd. Best er að leggja á jökulinn austan við vatnsendann. Þar eru skaflar fram eftir sumri og hægt er að spenna skíðin strax á sig. Nú er gengið upp að snjólínu (um 1000 m í lok júní) og tekin stefna að Klakki með viðkomu efst á Hagafellinu. Ef færi er þungt skal gista við Klakk - ágætt skjól er að finna við hann, t.d. í snjóbrekkunni vestan við hann. Gangan á Klakk er létt og er víðsýnt til suðurs. Ef færi er gott skal halda í skarðið milli Geitlands- og Langjökuls og gista þar. Tilvalið er að fara á Geitlandsjökul og er léttast að fara frá skarðinu. Efst uppi er mikil slétta og víðsýnt yfir Langjökul. Þaðan er fagurt útsýni í björtu. Síðan skal renna sér niður á Langjökulinn og að lokum renna sér niður í Þjófakrók. Varast skal sprungur og halda sig sérstaklega frá hliðum Geitlandsjökuls. Úr skarðinu er best að stefna fyrst á Hafrafell en beygja síðan suður mitt á milli fellsins og Geitlandsjökuls. Engin þjónusta er við Þjófakrók og nauðsynlegt að láta sækja sig þangað eða ganga að Húsafelli.

2. Þjófadalir - Hagavatn:

Vegalengd: - Um 40 km á jökli. Um 5 km frá Þjófadalaskála að jöklinum og um 5 km frá jökulrönd að Hagavatnsskála.

Hæðarmunur - Þjófadalaskáli er í um 680 m hæð. Langjökull er á leiðinni hæstur 1355 m og lengi í um 1300 m hæð, og Hagavatnsskáli er í um 400 m hæð.

Frá Þjófadalaskála er gengið yfir Þverfell og inn í Jökulkrók norðan við Fögruhlíð. Þar þarf að vaða nokkrar kvíslar sem vaxa töluvert í **rigningu** og/eða **hlýindum**, en ættu ekki að vera til trafala. Jökullinn er lítt sprunginn **hér** (þ.e.a.s. sumarið 1978) og er sléttur uppgöngu. Nú skal stefna norðan við jökulskerið í 1320 m hæð. Þaðan skal ganga á hæstu bingu Langjökuls, þ.e.a.s. 1355 m bunguna. Nú eru aðeins 2 km að Þursaborg, 1290 m háum kletti (nunatak) er stendur upp úr miðjum jöklinum. Enda þótt aðeins 15 km ferðarinnar séu að baki er hér heppilegt að gista ef ganga á í tveimur áföngum. Þegar skáli Jökclarannsóknafélagsins hefur verið reistur við Fjallkirkjuna má gista þar í staðinn. Hédan **hallar** að mestu undan fæti að Hagavatni, þ.e. um 800 m lökkun, og þægilegt að fara það á skíðum. Hédan eru engin kennileiti á jökli og þarf því að taka beina stefnu að Hagavatni.

Guðjón Ó. Magnússon

- - - - -

TINDFJÖLL

Síðastliðið haust skaut þeirri hugmynd upp, hvort ekki væri möguleiki að fá afnot af skála Fjallamanna í Tindfjöllum. Hófast viðræður við stjórn Fjallamanna um málið, og tóku þeir leitan okkar mjög vel. Nú er svo komið, að ÍSALP hefur féngið afnotarétt af skálanum, með eftirfarandi skilmálum.

Skálinn er eign Fjallamanna. ÍSALP hefur forgangs afnotarétt af honum ásamt Fjallamönnum. Skal ÍSALP hafa alla umsjón með honum, og sjá um viðhald, þ.e. vinnu og flutning á efni. Fjallamenn greiða allan útlagðan kostnað. Félagar ÍSALP greiða gistingjöld eins og aðrir, sem gista skálann, enda eru þeir peningar, sem koma inn fyrir gistingu einu tekjurnar, og notast til viðhalds og kaupa á eldsneyti.